

FAMILIA AGARICI. GENEALOGII, FAPTE, DESTINE

IOAN UNGUREANU

Cine nu a auzit de familia Agarici?!!! Iată un nume care a fost în vogă multă vreme, a făcut epocă, înrădăcinându-se temeinic în conștiința publică.... De membrii acestei familii s-au preocupat și unele personalități marcante ale istoriografiei românești precum Nicolae Iorga, care a scris **Neamul Agarici**, scriitorul Petru Dumitriu care a întocmit o lucrare monografică, bine documentată, sau Ștefan Pascu în **Istoria Academiei Române**. Trebuie remarcat faptul că între anii 1944 și 1989, cu excepția Vioricăi Agarici, nici unul din ceilalți purtători ai acestui patronim, oricât de meritorii vor fi fost faptele lor anterioare, nu se mai regăsesc citați în vreo lucrare de specialitate (cum ar fi, de exemplu, cele despre istoria aviației românești, unde ar fi putut beneficia de un binemeritat loc) sau în vreun dicționar enciclopedic. Iar aceasta, credem noi, numai din cauza unui cântec... „cu cântec”! Ridicați din rândul unor străvechi răzeși, **Agărâcii** – cum îi aflăm nominalizați în documentele începutului de veac XVII – își aveau baștina în ținutul Fălciu. Treptat, pe măsură ce se așezau tot mai bine în ierarhia socială, acumulând mereu pământuri prin mijloacele specifice epocii – dani, cumpărături sau moșteniri – s-au extins și așezat în ținutul și apoi județul Vaslui. Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea Agaricii se extind cu proprietățile și în județul Roman, pentru ca în cele din urmă se și le stabilizeze definitiv pe moșiile Călugăreni și Drăgești, aflate la Siret în județul amintit (astăzi în județul Bacău), situându-se astfel printre cele mai înstărite familii boierești din Moldova.

Printre cei mai de seamă reprezentanți ai acestei familii va fi **Costache Agarici**, care dețineau moșia Popești din comuna Milești, județul Vaslui, moșie pe care ctitorise și o biserică pentru ca, atunci când îi va fi sorocul, să își stabilească locul odihnei de veci. După anul 1870, el va cumpăra și amintitele moșii din județul Roman, Călugăreni și Drăgești. Între timp și fiul său, **Ioan Costache Agarici**, cumpărase de la proprietarul Bastachi, o moșie copleșită de datorii prin creditul ce îl luase acesta de la Societatea de Credit Rural București –, moșie în suprafață de 1600 de fâlci, din care peste 300 erau de pădure. Respectivetele moșii (care în sistemul metric reprezentau 2291 hectare) se aflau în localitățile Moara Grecilor și Muntenii de Sus, din județul Vaslui. Prezența familiei Agarici pe moșiile Drăgești și Călugăreni constituie factorul care ne motivează să dezvoltăm subiectul în spiritul celor ce urmează.

※

Moșia Drăgești, cumpărată în câteva etape de la răzeși de către căminarul Gheorghe Hermeziu între anii 1818 și 1828¹, scoasă apoi la mezinatul său fiu și moștenitor, Ilie, la 18 ianuarie 1857, când a fost adjudecată cu 12.000 galbeni de către vomicul Dimitrie Miclescu², va fi iarăși scoasă la licitație la 19 august 1862, după decesul acestuia, de către epitropii săi – văduva Profira și fiul său, Dimitrie Scarlat Miclescu.

Această din urmă licitație va fi adjudecată de **Chiriac Corban** cu suma de 12.153 galbeni la care se urcase ultima strigare³; având însă de achitat 13.000 de galbeni în baza

¹ Arhivele Naționale Neamț, **Fond „Moșia Drăgești”**, d. 156, 167, 217, 218, 225: Arhivele Naționale Iași, **Colecția „Documente”**, pachetul 449. Condica Drăgeștilor.

² Arh.Naț.Neamț, **fond.cit.**, d. 255.

³ **Ibidem**, d. 257: aranjamentul stabilit prin zdelca în șapte puncte încheiată (cu martori) între Profira Miclescu și

unei înțelegeri anterioare dintre cele două părți, va fi nevoit să ia un credit ipotecar de 2.000 de galbeni de la Banca „Agat Stainet Margomeș”⁴.

Legea rurală din august 1864 îl va găsi pe Chiriac Corban nu numai cu tranșe de achitat la acea bancă, dar și cu suprafața de peste 218 fâlcii expropriată din cele 650 (aproape 931 hectare) ce le cumpărase de la epitropii lui Dimitrie Miclescu⁵.

Acestea vor fi suficiente motive pentru a-i crea multă inimă rea fostului ban. Atât de obișnuit cu laudele pentru serviciile sale „patrioțesti”, ca atunci când, la 17 decembrie 1840 domnul țării, Mihail Sturza, îl „miluise” cu rangul de serdar pentru râvna cu care se achitase de funcția de polițnăistru de Roman⁶, sau de mulțumirile ce i le adresase Ministrul din Lăuntru, marele logofăt Balș, prin scrisoarea lui din 7 septembrie 1848 pentru fapta de a fi contribuit la „îndestularea oștirilor ruseiene” cu 100 merțe de grâu de pe moșia Șcheia⁷, acum fiind pus în fața dureroaselor realități nu le va mai face față și, în consecință, la 7 decembrie 1864, când nu depășise cu mult vârsta de 50 de ani, va trece în lumea umbrelor⁸. Văduva, Ecaterina Corban, având numai 26 de ani⁹, va rămâne cu trei copii minori: Maria – 6 ani, Smaranda – 4 și Ionel (pe care, în amintirea celui dispărut, familia îl va supranumi tot Chiriac), de 2 ani¹⁰.

Descendențe și înrudiri prin alianță între familiile Corban, Agarici și Fundăcescu

Decesul lui Chiriac Corban va deschide perioada noilor destine pe care le vor avea toți urmașii. Văduva Catinca, născută în anul 1838 din părinții Handoca, se va recăsători după anul de doliu creștinesc și după scurgerea altor câțiva, cu un alt proprietar, pe nume **Fundăcescu**, ce avea moșia la Bozieni, județul Roman. De la acest nou mariaj, Catinca va mai da naștere unei fete, în anul 1878, pe care o va numi Corina¹¹.

Împovărată de datorii și de grijile administrării moșiei Drăgești, Catinca Corban se va decide în jurul anului 1870 să vândă toată jumătatea sudică a acesteia, dinspre hotarul moșiei Călinești a Domeniilor Statului. Cumpărătorul va fi Costache Agarici de la Mileștii Vasluiului, cel despre care s-a arătat mai sus. Așa îl vom găsi și în anul 1892 consemnat ca proprietar al acestei părți a moșiei Drăgești, pe Planul de parcelare a loturilor de 5 hectare pe care statul le vindea de pe moșia sa¹². Odată cu încheierea acestei tranzacții, Costache Agarici cumpără și întreaga moșie Călugăreni de la Grigore Hermeziu, un al fiu al fostului și răposatului agă Hermeziu.

cu fiul ei, Dimitrie, pe de o parte și banul Chiriac Corban, de cealaltă parte, prevedea în principal următoarele: dacă la stingare ofertele se vor ridica la peste 13.000 de galbeni, Chiriac Corban trebuia să supraliciteze până își asigura poziția de ultim ofertant, iar în fapt urmând a plăti vânzătorilor numai 13.000 galbeni; în situația în care ultima ofertă va fi mai mică de 13.000 galbeni, tot Chiriac Corban trebuia să supraliciteze, urmând a plăti însă cei 13.000 de galbeni, indiferent de nivelul la care va ajunge cea mai mare ofertă.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, d. 262 și 263.

⁶ *Ibidem*, d. 245.

⁷ *Ibidem*, d. 249.

⁸ *Ibidem*, d. 261.

⁹ Arh.Naț.Bacău, **Fond „Școala Dămieniști”**, dosar 3/1908, f. 19-45, Statistica știutorilor de carte, poziția 340, unde Catinca Fundăcescu în anul 1908 este la vârsta de 70 de ani (anul nașterii fiind astfel dedus).

¹⁰ Arh.Naț.Neamț, **fond.cit.**, d. 265 și 266; copiii se născuseră la moșia Sagna a Mănăstirii Galata, pe care Chiriac Corban o avea în arendă.

¹¹ Arh.Naț.Bacău, **Fond „Școala Dămieniști”**, dosar 3/1908, Statistica știutorilor de carte, poziția 340, unde Corina Flor este menționată ca având în anul 1908 vârsta de 30 de ani, iar anul nașterii fiind astfel dedus.

¹² Ioan Ungureanu, *Unele considerații cu privire la aplicarea legislației agrare și administrative în comuna Călinești, județul Roman, între anii 1864-1892*, în *Carpica*, XXIV, 1993 (Vezi vecinătățile nordice ale planului de parcelare).

1. Maria Corban-Climescu

Pentru a defini cât mai exact personalitatea Mariei Corban, este necesar a face mai întâi unele precizări colaterale problemei de față. Profesorul Mihai Costăchescu, în lucrarea **Documente moldovenesti de la Ștefan cel Mare**, arată că familia profesorului universitar Climescu din Iași a donat Fundației Regele Ferdinand I. **Condica scrisorilor Drăgești din ținutul Roman**, scrisă de Teodor Gaspar, serdar și condicar de divan¹³. Afirmatia este corectă, numai că dorim a o prezenta în adevărata sa plenitudine și semnificație, prezentând mențiunea existentă pe pe dosul copertei condicii respective: „*Donatie făcută Fundației «Regele Ferdinand I», Iași, din partea d.nei Maria C. Climescu, născută Chiriac Corban, fost proprietar al moșiei Drăgești, jud. Romcm. Iași, 1933, mai 20*”¹⁴. În mod firesc, donația nu poate fi făcută decât de către persoana care descindea din familia Corban și care la data menționată încă mai posedea partea de moșie moștenită în Drăgești. Condica în sine se prezintă cu o frumoasă grafie chirilică, conținând un număr de 174 documente, începând cu cel din 15 martie 1489, care constituie și prima atestare documentară a satului, și terminând cu cel din 20 septembrie 1828, dată la care aga Gheorghe Hermeziu cumpăra ultimele 16,5 pământuri răzeșești de la căpitanul Dumitru Ariton din Drăgești¹⁵.

După cum se proceda în epocă, foaia de titlu (subcoperta) a **Condicii**, concepută și desenată de Teodor Gaspar în culori vii și bine armonizate, voiește a sugera prin elementele sale constitutive, trăinicia și veșnicia lucrului bine împlinit de către clientul său, Gheorghe Hermeziu. Atât ca dimensiuni (38,50 cm x 26,50 cm), cât și ca realizare grafică, **Condica moșiei Drăgești** este aproape identică cu cea scrisă de același diac pentru celelalte moșii ale lui Gheorghe Hermeziu, de la Roșiori, ținutul Neamț și Popești, ținutul Roman, această din urmă condică aflându-se în fondurile Arhivelor Naționale Bacău.

Chiar dacă reproducerea din imaginea de mai jos realizată în alb-negru ne privează de culorile originale, totuși putem desprinde cu ușurință ce a voit să sugereze graficianul prin acele socluri solide pe care se află doi lpi bine articulați, cu capiteli și profile, închiși printr-o arcadă pe care stau de veghe doi îngeri, iar în centru neclintita stemă a Moldovei. Între colonade stă scris următorul text:

„CONDICĂ.

De scrisorile Moșii Drăgeștii, ce este pe Săretiu la ținutul Romanului. Care moșie este a dumisale aga Gheorghe Hermezău, cumpărată cu dreptii banii dumisale. A cării hârtii s-au trecut întru această condică precum mai pre largu să arată scrisorile vechi și noă, ce s-au scrisu de mine iscălitul, în orașul Iașii, în zilele pre bunului, și pre milostivului Domnu

SCARLAT ALECSANDRU CALIMAH

Voevoda.

Și în zilele Preaosfințitului, și al toată Moldovvia Mitropolit, Curio Curio,

VENIAMIN NEGEL

La anul dela Mântuitorul nostru Iisus Hristos: 1818, mai 20 zile. Și s-au mai adaos și alte scrisori, care în urmă s-au trecut în anul 1828. și au luat sfârșit scriere Condicii aceștia, noemvrie 20, 1828.

Teodor Gaspar sardar și condicar de Divan”¹⁶ (Vezi fig. 1).

¹³ Mihai Costăchescu. **Documente moldovenesti de la Ștefan cel Mare**. Iași. 1933. p. 137.

¹⁴ Arh.Naț.Iași, **fond.cit.** la nota 1.

¹⁵ **Ibidem**.

¹⁶ **Ibidem**.

Fig. 1. Foaia de titlu a **Condicii moșiei Drăgești** din ținutul Roman, scrisă de Teodor Găspar, serdar și condicar de Divan

În calitate de moștenitoare a mamei sale, Maria Corban-Climescu stăpânea pe moșia Drăgești, până la reforma agrară din anul 1921, o suprafață de 194,822 hectare, din care 27 ha de pădure. Comisia de împrăștiere o expropria cu acel prilej de 15,222 ha.

În cele ce urmează vom vedea în ce condiții va deveni, în jurul anului 1890, tutorele a cinci copii din familia Agarici, ajunși orfani de ambii părinți.

2. *Smaranda Corban-Agarici*

Prin anul 1880, între familiile Agarici și Catinca Corban-Fundăcescu se va produce o alianță prin căsătoria unora din fiii acestora: **Costică I. Agarici**, fiul lui Ioan Costache Agarici și **Smaranda**, fica Ecaterinei Corban și soră mai mică a Mariei Corban. Din această căsătorie vor rezulta cinci copii: Ion, Maria, Constantin, Vasile și Margareta. În urma unei infecții ce se va produce după ultima naștere, Smaranda Agarici se va îmbolnăvi de friguri puerperale și va deceda la vârsta de 28 de ani. Era anul 1888¹⁷. Nu va trece mult timp după acest tragic eveniment și copiii vor rămâne orfani de ambii părinți, întrucât și Costică Agarici va muri de pneumonietot în floare vârstei, pe când avea cu puțin

peste 30 de ani. Tutorele celor cinci copii va deveni mătușa lor, Maria Corban-Climescu, cea care se va preocupa îndeaproape de creșterea, îngrijirea și educarea lor.

3. *Ionel (Chiriac) Corban*

Născut în anul 1862 la Sagna-Roman (unde se născuseră și surorile sale), a făcut studii ingineresti la Milano, în Italia, și s-a afirmat ca director al Școlii de Arte și Meserii din Iași, funcție ce a deținut-o mai mulți ani în perioada interbelică, după care la conducerea școlii a intrat Casetti¹⁸.

4. *Ioan Costache Agarici*

Ca fiu al lui Costache Agarici și bunic al celor cinci orfelini, va fi adevăratul susținător material al acestora prin bogata zestre ce va rămâne nepoților săi. Și tot el va fi înscris în panteonul marilor susținători materiali ai Academiei Române prin valoroasa

¹⁷ Informațiile ce privesc unele intimități de familie, ca și cele de ordin genealogic și cronologic, ne-au parvenit în cea mai mare parte, de la d.na Rodica Fedeles-Daniel din București, nepoata defunctei Smaranda Corban-Agarici.

¹⁸ Ibidem.

donație ce o va face în anul 1895, după decesul tatălui său, Costache Agarici. Iată de ce considerăm că republicarea integrală a testamentului său poate fi o pilduitoare și semnificativă pentru unii din contemporanii zilelor noastre.

„TESTAMENT

Subsemnatul Ioan Agarici, proprietar, domiciliat în orașul Roman, fiind în deplinătatea minții mele și cugetând cu deplină libertate asupra ce este să se facă după încetarea mea din viață cu întreaga mea avere mobilă și imobilă, pe care cu hârmie și economii am agonisit în timpul vieții mele, am hotărât cele ce urmează:

I. Întreaga mea avere, mobilă sau imobilă, obligații, efecte publice, o las după moartea mea copiilor răposatului meu fiu Costică Agarici, cu următoarea deosebire:

a) Fiindcă părintele meu Costache era originar din județul Vaslui, unde a și răposat, și împreună cu maica mea născută Gherghel sunt înmormântați la bisericuța din cătuna Popeștii, comuna Mileștii, făcută de ei, unde erau proprietari, las moșia mea Moara Grecilor și Muntenii de Sus din comuna Muntenii de Sus, județul Vaslui, în toată

întinderea ei, aproximativ aproape 1.6000 fâlci (circa 2291 ha – n.n.) cu toate ecaretele și îmbunătățirile, după actul de cumpărătoare de la răposatul Bastachi, întărit de Tribunalul Vaslui, Academiei Române, în următoarele condiții:

b) Din veniturile anuale ale moșiei se vor plăti întâiu anuitățile și procentele la Prima Societate de Credit Funciar București, până la amortizarea sumei de 200.000 lei ce au mai rămas de plată din suma cu care moșia era grevată, când am cumpărat-o de la Bastachi.

c) O pensie viageră de 1.000 franci pe an, plătită în două termene, la fiecare șase luni, servitoarei mele Verona Mihoc.

II. Cu tot celălalt venit cât se va prinde de pe moșie și cât se va mări după amortizarea datoriei de la Credit, precum și din exploatarea pădurii de pe moșie, care este de întindere de peste 300 fâlci (peste 429 ha – n.n.) și care nu se va desființa niciodată, făcându-se exploatarea după legea silvică a Statului, Academia Română va înființa o școală în casele de pe Moara Grecilor, servind pentru aceasta și toate atenasele și grădinile din îngrăditura actuală. Școala va purta numirea de „Școala Ioan Costache Agarici din Moara Grecilor”.

Fiindcă experiența ne-a dovedit, că cu sistemul actual, învățământul rural, puțini țărani știu carte din cauza lipsei de mijloace, Academia Română este obligată ca școala să o înființeze după sistemul școalelor profesionale cu internat, având un program cât se va putea mai practic și predându-se din meșteșuguri acele de primă necesitate pentru agricultură. Pentru aceasta se va pune la dispoziția școalei 20 hectare pământ cel mai apropiat de școală; produsul acestui pământ se trece tot în veniturile școalei. Academia mai este obligată să dea premii anuale pentru suma de 500 lei; împărțirea lor se va face la școală.

Izvoarele ce sunt de la deal de casă, și dau în valea viei, se vor căuta și se vor aduce în ograda școalei, unde se va face o cișmea și o mică baie pentru elevi.

Acesta este testamentul meu, făcut cu buna mea voință și liber consimțământ, scris, data și subscris cu mâna mea proprie.

Făcut în orașul Roman, la 16 septembrie 1895

Ioan Agarici¹⁹.

Fapta meritorie a lui Ioan Costache Agarici este consemnată și de academicianul Ștefan Pascu în lucrarea **Istoricul Academiei Române**, evidențiind că acesta a donat „întreaga avere Academiei numai pentru întreținerea unei școli de agricultură”²⁰.

Domiciliat în orașul Roman, unde va deține o bună vreme și funcția de primar al urbei, Ioan Agarici se vedea în dificultatea administrării moșiilor sale, dispersate în județele Vaslui și Roman. Pe de altă parte, singurul său urmaș direct, Costică, trecuse cu mai bine de 6 ani în urmă în lumea celor drepti, iar el nu se mai afla la o vârstă la care să opteze pentru bizare alternative... Avea însă cinci nepoți minori pe care nu-i putea neglija, iar averea mobilă și imobiliară de care dispunea era îndestulătoare pentru toți, dincolo de ceea ce constituie obiectul substanțialei sale donații. În acest mod, meditănd profund, el a ales cea mai onorabilă alternativă făcând acea diată celei mai înalte instituții științifice din România. Iar acea avere mobilă și imobiliară, obligații și efecte publice ce rămăneau în seama copiilor răposatului său fiu, după moartea sa, aveau ca suport de bază moșiile Călugăreni și Drăgești, aflate la circa 25 km sud de orașul Roman, pe Siret. Fratele său, generalul Agarici, își păstrase moștenirea de la tatăl său, moșia din comuna Milești-Vaslui.

Beneficiara diatei lui Ioan Agarici, Academia Română, s-a conformat stipulațiilor testamentare, înființând și gospodărind cum se cuvine acea școală și întreg domeniul de la Moara Grecilor, până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial. Rezultă aceasta și din **Publicația** dată în iulie 1923 sub antetul „*Școala practică de agricultură «I.C. Agarici» din Moara Grecilor Vaslui*”, din care cităm:

„Școala de agricultură «Ioan C. Agarici» din Moara Grecilor, județul Vaslui, donațiunea răposatului Ioan C. Agarici sub îngrijirea Academiei Române. funcționează în prezent ca și în trecut, cu un program cât se poate de practic ca învățătură și se poate învăța afară de agricultură, horticulură, pomiculură etc., meșteșugurile de lemnărie și fierărie, împletituri de coșuri, papură și în fine toate cele necesare unei bune gospodării.

Cursurile încep la 15 octombrie 1923. Durata învățământului este de 3 ani în școală și un an practică agricolă la o moșie particulară, fermă, pepiniera „*Școala Agarici*» unde elevii practicanți vor fi salariați după înțelegere, având hrană și locuință. După terminarea acestei practici de un an de zile, li se va elibera certificatul de absolvire. În timpul cât elevii vor fi în școală vor avea toată întreținerea și dormitul”²¹.

În continuare se specifică faptul că sunt primiți absolvenții cursului primar, fii de săteni români, sănătoși și robuști, de la vârsta de 13 ani în sus, până la 17 ani împliniți, asigurându-se și un număr de 15 burse, pe bază de concurs. Între obligațiile și beneficiile candidaților se mai specificau lenjeria personală cu care trebuiau să se prezinte, portul național obligatoriu ca uniformă a școlii, iar pentru purtat, uniforme de posta ser închis. Absolvenții beneficiau și de reducerea stagiului militar la numai un an de serviciu în slujba țării. Publicația era semnată de directorul C. Cotea.

Din nefericire, vitregiile istorie și-au spus cuvântul și asupra acestei donații. Din informațiile ce ne-au parvenit, aflăm că din întreg fondul de aproape 2.300 de hectare donat de Ioan Agarici s-au mai păstrat doar cele 20 de hectare pentru practica școlară, celelalte dispându-se...

¹⁹ Academia Română, **Acte de Fundațiune**. București, 1932, **Fondul Agarici**, p. 98-101.

²⁰ Ștefan Pascu, **Istoricul Academiei Române, 125 de ani de la înființare**. București, 1991, p. 195.

²¹ Arh.Naț.Bacău. **Fond „Primăria orașului Tg. Ocna**, dosar 35/1923, f. 58.

5. Ion C. Agarici

Născut în anul 1881²², era primul din cei cinci copii ai familiei Costică și Smaranda Agarici. Bucurându-se mai întâi de tutela mătușii sale, Maria Corban, iar mai apoi de moștenirea rămasă de la bunicul său, el va reuși să-și asigure o instruire pe măsura așteptărilor aspirațiilor sale. Absolvind Facultatea de Agronomie de pe lângă Institutul Politehnic de la Charlottenburg, din apropiere de Berlin, va deveni un inginer cu înaltă calificare și preocupări de cercetare biologică în vederea ameliorării soiurilor de grâu și de ovăz, pentru a fi rezistente la boli, intemperii și alți factori dăunători. Ca urmare, a realizat soiul de grâu căruia i-a aplicat simbolul „A-15” ca prescurtare a numelui său²³. Toate aceste strădanii le aplica pe loturile experimentale aflate pe moșiile sale de la Călugăreni și Drăgești, care totalizau în anul 1918 suprafața de 1119 hectare, iar din acestea, 143 fiind ocupate de pădure.

Urmând exemplul bunicului său care făcuse acea donație Academiei Române numai pentru a înființa și întreține o școală de agricultură, și el va fi predispus tot către fapte caritabile ca cele de după înființarea Școlii primare din satul Călugăreni, în anul 1919. Încă de la început a plătit chiria localului și i-a oferit gratuit lemne de foc din pădurea sa. Începând cu anul 1922 când au început demersurile pentru construirea localului școlii, el s-a oferit să doneze gratuit terenul necesar, de pe moșia sa²⁴.

În perioada preparativelor de aplicare a reformei agrare din anul 1921, Ion Agarici a fost prezent, în calitate de reprezentant al proprietarilor, în comisiile de exproprierie din comuna Dămieniști²⁵, dar și ca procurator al mătușii sale, Maria Climescu din Iași pentru partea de moșie ce aceasta o deținea aici²⁶.

La acea reformă, Ion Agarici avea să fie expropriat de 214 hectare pământ arabil de pe moșia Călugăreni și de 9 hectare de pe moșia Drăgești²⁷. Și tot atunci el ceda de bunăvoie suprafața de 54 hectare de islaz pentru folosința obștească a comunei, cu condiția ca venitul net obținut din taxele de pășunat să fie donat Școlii din satul Călugăreni²⁸, înființată în anul 1919 și care încă nu avea local propriu.

La vârsta maturității se căsătorise cu Viorica Vasescu, cu care va avea trei copii: Gheorghe (George), Constantin (Costăchel) și Vasile. Va muri de tânăr, în anul 1927, la vârsta de numai 47 de ani.

6. Maria C. Agarici

Ca soră mai mică a lui Ioan Agarici, născută în anul 1882, avea să resimtă încă de la vârsta de 6 ani vitregia vieții de orfan. La timpul oportun se va căsători cu Constantin Rusovici, proprietarul moșiei Hărpășești de lângă Podu Iloaei, județul Iași.

Moșia Hărpășești fusese cumpărată de către Rusovici, în cea mai mare parte, de la un membru al familiei Ghica, iar altă parte de la un grec, împreună cu frumosul conac existent acolo. Constantin Rusovici mai avea încă 9 frați²⁹.

Maria Agarici-Rusovici a fost o fire bolnăvicioasă, consumându-și mulți ani de viață prin sanatorii scumpe din străinătate pentru a se trata de tuberculoza osoasă de care

²² An dedus după „Statistica științurilor de carte” din anul 1908, unde apare ca având vârsta de 27 de ani (poziția 341). Vezi **Fondul C. I.** la nota 9.

²³ Societatea Culturală „Roman Mușat”, broșura **Doamna și trenul morții**, Roman, 1996, p. 19-20.

²⁴ Arh. Naț. Bacău. **Fond „Școala Călugăreni”**, dosar 4/1920, f. 3 și 10.

²⁵ Idem. **Fond „Primăria comunei Dămieniști”**, dosar 1/1919, f. 525.

²⁶ **Ibidem**, f. 526, 549-550; **Ibidem**, d. 4/1918, f. 187 privind proprietatea lui Ion Agarici.

²⁷ **Ibidem**, d. 1/1919, f. 533.

²⁸ **Ibidem**, d. 7/1946-1948, f. 136; vezi și **Fondul „Școala Călugăreni”**, d. 30/1935, f. 28-29.

²⁹ Cf. Informațiilor date de d-na Rodica Fedeș-Daniel.

suferea. A murit de cancer pe când avea circa 50 de ani. Așa se explică de ce la reforma agrară din 1945 apare soțul ei ca proprietar în comuna Dămieniști și nu defuncta sa soție, pe suprafața de 15,34 hectare, din care 5,68 ha erau ocupate de pădure³⁰.

7. Constantin C. Agarici

Era al treilea copil al familiei Costică și Smaranda Agarici, născut în anul 1883³¹. A fost mai întâi căsătorit cu Valeria Rusovici, sora cumnatului său, Constantin Rusovici. La puțin timp după ce îl va naște pe copilul lor, Horia, soția sa, Valeria se va îmbolnăvi de tuberculoză și va muri la vârsta de 20 de ani.

Se va recăsători cu Sofia, fiica avocatului Cerenea – familie foarte bogată din București, cu moșie la Florica (localitate atât de legată de numele Brătienilor) și cu o frumoasă vilă la Sinaia.

Fiind un mare și pasionat jucător la bursă, Constantin Agarici își va pierde prin speculațiile respective toată partea sa de avere. Cunosând aceste slăbiciuni ale soțului, Sofia Cemea-Agarici nu-i va da procură pentru a se folosi după bunul plac de zestrea sa, salvându-și-o în acest mod.

Am arătat mai sus că din prima sa căsătorie a rezultat acel copil botezat Horia. Ei bine, acesta nu e nimeni altul decât cel ce va deveni cunoscutul aviator *Horia Agarici*³².

8. Vasile C. Agarici

Născut prin anul 1886, era al patrulea copil al lui Costică Agarici. De profesie avocat, nu s-a remarcat prin nimic deosebit, decât doar prin aceea că a fost un fumător înrăit. Îmbolnăvindu-se de nervi, a dus o viață austeră de celibatar și a murit în anul 1926 când avea doar 40 de ani³³.

9. Margareta C. Agarici

Fiind ultima din cei cinci orfelini, s-a născut în anul 1888, iar apariția sa pe lume a atras după sine sacrificiul suprem al mamei sale, Smaranda Corban-Agarici, care a decedat la scurt timp după aceea, în condițiile arătate mai sus. Mezina fraților orfani a avut însă parte de grijă și observarea atentă a mătușii sale, Maria C. Climescu, căreia i se va adresa mai târziu cu apelativul „tața Maria”.

De la bun început, orientarea pentru formarea și instruirea acestei tinere a fost aceea de a i se da, mai presus de orice, o bună educație creștină. Astfel că după absolvirea școlii primare, a fost înscrisă la Institutul Varlaam din Iași, pe care însă nu-l va termina deoarece mătușa sa o va transfera la o școală de maici din Franța, aflată în localitatea Veliér-Susalève, la granița cu Elveția.

După laicizarea acestei școli, Maria Climescu a mutat-o la Potsdam, în Germania, unde a înscris-o la Institutul Imperial „Kaiserin Augusta Știfunp”, patronat de împărăteasa Victoria, institut la care a studiat șase ani. Institutul era rezervat cu predilecție pentru pregătirea fiicelor de ofițeri din înalta aristocrație germană. Anterior, acest institut mai fusese frecventat de o româncă provenind din familia Cârlova.

Ar mai fi de precizat că acei ani nu au fost, pentru d.șoara Margareta, anii unei singurătăți absolute, întrucât au coincis exact cu anii de studiu ai fratelui cel mai mare, Ion, aflat la Institutul Politehnic arătat mai sus. Cu el își petrecea timpul liber prin muzeele și teatrele din Berlin sau Potsdam, sau plimbându-se cu velierul pe lacurile din apropiere.

La anii maturității, destinul îi va uni soarta cu Neculai Stroici, proprietar al mai

³⁰ Arh.Naț.Bacău. **Fond „Primăria comunei Dămieniști”**, d. 3/1945, f. 218.

³¹ Cf. „Statisticii și uitorilor de carte” din anul 1908, **fond.cit.**

³² Cf. Informațiilor de la d.na Rodica Fedeleș-Daniel.

³³ **Ibidem.**

multor moșii, dintre care cea mai reprezentativă era moșia Damache de la Trifești-Iași. Din acea căsătorie va rezulta o fetiță – Elisabeta – care va deceda la vârsta de 11 ani, în urma unei tuberculoze agresive.

Grele vor fi zilele primului război mondial și pentru tânăra doamnă, deoarece soțul părăsise domiciliul conjugal din motive strict personale și nu pentru obligații față de țară... Se încurcase în amoruri cu o franțuzoaică... Noroc că fiii generalului Zaharov – comandantul trupelor ruse din România – erau găzduiți în casa familiei și au înscris pe Margareta Stroici cu fiica sa la popota ofițerilor ruși.

Parcugându-se divorțul, dar intervenind și decesul copilei, în anul 1919 Margareta Agarici se va recăsători cu Constantin Fedeș, profesor de filosofie la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, cu care și-a petrecut restul vieții până ce moartea i-a despărțit. Din această a doua căsătorie a rezultat cea căreia i s-a dat prenumele Rodica, născută în anul 1921; adică nimeni alta decât cea distinsă doamnă care cu mult har și voluptate ne-a introdus nu numai în labirintul unor vremuri trecute, cât mai ales în „misterele intime” ale familiei Agarici, pe care nu fără o oarecare stângăcie încercăm a le prezenta în aceste pagini.

Moștenirea Margaretei Fedeș pe moșia Drăgești era de 96 hectare, din care 19 ha erau de pădure, în locul numit „Pârcălab”³⁴. La reforma agrară din 1945 a fost expropriată de suprafața de 27 hectare teren arabil³⁵. Comisia comunală Dămieniști pentru restabilirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor și punerea în posesie a proprietarilor în baza legislației agrare de după anul 1991 a retrocedat cele 50 de hectare moștenitoare Rodica Fedeș, prin Procesul verbal Nr. 488 din 20 martie 2002³⁶.

10. Viorica Văsescu-Agarici

S-a născut în anul 1886 în Târgul Dămieniști³⁷. Părinții săi erau ofițerul de cavalerie Gheorghe Văsescu și Ortansa, sora lui Vasile Gh. Morțun³⁸. La acea dată, moșia Dămieniști era proprietatea lui Costache Morțun, unchiul Vioricăi.

Necrologul semnat de Nicolae Iorga, la 8 februarie 1925, în *Neamul Românesc* în memoria colonelului Gheorghe Văsescu, mort la Paris „de pe urma unei operații întârziate”, se constituie (ca și celelalte care au fost dedicate de savant marilor figuri prezentate sub ciclul generic **Oameni cari au fost**) într-un medalion ce surprinde în puține cuvinte, trăsăturile cele mai caracteristice ale personalității acestuia.

Crescut la școala franceză, „...a fost mult timp atașat militar al României din Paris (...). Din vechea sa carieră iubită a păstrat o rectitudine de caracter, o loialitate în relațiile personale, un fond de cavalermism (...).

În zilele grele ale înfrângerii (din 1916 – n.n.) și ale pregătirilor de la Iași, Văsescu a primit sarcina frumoașă de a supraveghea instrucția ofițerilor noi, cari trebuiau să conducă opera revanșei”³⁹. Și tot aici, marele istoric evocând faptul că de familia celui dispărut îl leagă „datorii de recunoștință” ale copilăriei sale, evidențiază consecvența cu care Gh.

³⁴ **Ibidem**; vezi și Arh.Naț.Bacău, **Fond „Primăria comunei Dămieniști”**, d. 3/1945, f. 218.

³⁵ **Ibidem**; până la 20 martie 1949, când guvernul a recurs la exproprierea completă, cele 50 de hectare au fost lucrate de sătenii din Drăgești, după sistemul „în parte”, iar de administrarea și împărțirea terenului, de evidența și împărțirea cotelor cuvenite din producția rezultată, s-a ocupat Ion P. Ungureanu, tatăl autorului materialului de față.

³⁶ Document aflat la Primăria comunei Dămieniști.

³⁷ Arh.Naț.Bacău, **fond.cit.**, d. 5/1941, f. 96, reprezentând o cerere adresată primarului, din care rezultă că s-a născut în comuna Dămieniști în anul 1886, având extractul de naștere Nr. 1164. Specificarea făcută în broșura **Doamna și trenul morții**, menționată mai sus, că s-a născut în București (vezi la p. 18) este, deci, eronată.

³⁸ **Doamna și trenul morții**, p. 18; cf. și relatării d.nei Rodica Fedeș-Daniel.

³⁹ N. Iorga, **Oameni care au fost**, Galați, Editura Porto Franco, 1997, vol. 3, p. 148.

Văsescu a dus mai departe tradiția și credința în partidul liberal, din care făcuse parte și tatăl său, Alexandru Văsescu, „fost (...) ministru supt regimul terminat la 1888” (aluzie la lunga guvernare liberală, în frunte cu Ion C. Brătianu, dintre 24 iulie 1876 și 20 martie 1888), mai exact. ministru de finanțe, între 1 martie și 5 august 1867⁴⁰.

Ar mai fi de adăugat la ceea ce se prezintă ca definitoriu asupra caracterului și moralității acestei familii. credința și devotamentul cu care s-a pus în slujba patriei. Din lipsă de orice sursă documentară, emitem ipoteza că fiul lui Gheorghe Văsescu, adică fratele mai mare al vioricăi Agarici, este înmormântat în Cimitirul Central din municipiul Bacău. În sprijinul acestei afirmații vine însuși textul gravat pe crucea din piatră de la mormântul ce este situat lângă aleea principală, pe dreapta, aproape de intrarea în biserică: „Căpitanul Const. Gh. Văsescu, Reg. 8 Roșiori, N. 17 oct. 1881. Mort pe Câmpul de Onoare, în Transilvania, la 29 sept. 1916”. Așadar eroul poartă inițiala tatălui prezumtiv, născându-se cu cinci ani înaintea surorii sale, Viorica.

Credem că cele prezentate mai sus definesc suficient mediul în care s-a născut, a crescut și s-a format eroina noastră, mediu care avea să-i marcheze întreaga sa viață. Pe de altă parte, poziția pe care a deținut-o mulți ani tatăl ei, aceea de atașat militar la Paris, dar și aceea de proprietar al moșiei Coțușca din județul Dorohoi (azi. comună în județul Botoșani) au constituit premisele care i-au asigurat Vioricăi Văsescu o instrucție aleasă, începând cu școala primară pe care o va urma în capitala Franței.

Între anii 1900 și 1905, adolescenta Viorica Văsescu își va completa cunoștințele generale la Institutul Ruche de la Fontainebleau de lângă Paris. La acest pension de domnișoare va învăța și limbile engleză și germană⁴¹. După revenirea în țară, împreună cu tatăl ei, avansat între timp la gradul de colonel, se va căsători cu Ion Agarici, proaspăt absolvent cu diplomă de inginer agronom obținută în Germania; același tânăr care era nepotul fostului primar de Roman, Ioan Costache Agarici, cel care făcuse acea faimoasă donație Academiei Române.

Din acest mariaj se vor naște cei trei copii amintiți mai sus: George, Costăchel și Vasile Agarici, adică cei care la momentul când vor deveni proprietari îi vom găsi pe toate documentele consemnați cu sintagma și parafa „Moșia Frații Agarici, Călugăreni-Drăgești”.

Viorica Agarici a fost o fire energică, cu o prezență activă în viața socială, predispusă oricând la fapte caritabile. Mai întâi s-a evidențiat prin modul în care s-a îngrijit de o femeie neajutorată care, după un șoc tragic cunoscut de familia ei, și-a pierdut mințile, devenind interdictă în a mai lua vreo decizie în orice domeniu. Este cazul Corinei Fundăcescu (sora vitregă a Mariei. Smarandei și a lui Ionel Corban), rezultată după cea de-a doua căsătorie a Catincăi Corban cu Fundăcescu din Bozieni, ce se născuse în anul 1878.

La timpul potrivit, Corina s-a căsătorit cu un tânăr din familia Flor și va da naștere unui copil pe care părinții îl vor numi Dan. Acesta, la vârsta adolescenței, va urma o școală teologică la Mănăstirea Dealu de lângă Târgoviște.

În timpul Războiului de Întregire a Neamului, tânărul ostaș *Dan Flor*, oferindu-se voluntar într-o misiune periculoasă de recunoaștere în tabăra inamică, nu s-a mai întors la subunitatea sa și a fost declarat dispărut. Acesta este motivul pentru care mama sa a intrat într-o gravă depresie, îmbolnăvind-se psihic pentru tot restul vieții, fapt pentru care a fost

⁴⁰ Ion Mamina, Ion Bulei, **Guverne și guvernanți 1866-1916**. București. 1994. p. 242; Stelian Neagoe, **Istoria guvernelor României de la începuturi – 1859, până în zilele noastre – 1995**. București. 1995. p. 41.

⁴¹ Doamna și trenul morții, p. 19; cf. și relatări d.nei Rodica Fedeleș-Daniel.

declarată „interdictă” în toate raporturile sociale și mai ales în ceea ce privește discreditația decizională față de cele 53 de hectare (din care 10 ha de pădure) pe care le moștenise pe moșia Drăgești⁴².

În urma alienării, *Corina Fundăcescu-Flor* a fost internată la Mănăstirea Giurgeni aflată la circa 12 km nord-est de Dămieniști. Persoana care a devotat procuratorul interdicției și care i-a purtat o grijă permanentă, ducându-i efecte de îmbrăcăminte și alimente, a fost *Viorica Agarici*⁴³.

Din seria gesturilor sale caritabile cu efect în plan social și care îi definește și mai bine profilul moral și umanitar, este bine să îl semnalăm, din atâtea altele, pe cel din 30 septembrie 1927 când *Viorica Agarici* – cemită de moartea soțului său – donează Școlii primare „Costache Moțun” Nr. 2 din satul Drăgești, suma de 500 lei pentru unele reparații și dotări⁴⁴.

Dintre toate faptele sale meritorii, una se înscrie între cele care depășesc de departe orice semnificație locală, însușindu-se prin îndreazeala și curajul manifestat în fața forțelor răului, printre cele mai laudabile, nu numai la data comiterii, ci cu un ecou puternic prelungit până în zilele noastre în plan internațional...

Fiind o persoană care nu s-a complăcut în dulceșăria vieții de anonim, ci dimpotrivă căutând a fi mereu prezentă acolo unde conștiința îi cerea, în activitatea obștească, și-a asumat o serie de sarcini dintre cele mai solicitante și, totodată, onorabile precum aceea de președintă a Filialei Roman a Societății Naționale de Cruce Roșie. Iar atunci când momentul a cerut a se impune cu riscuri majore pentru salvarea unor vieți umane, la vremuri când atrocitățile se înscriau în cotidian ca manifestări obișnuite, depășind prin amploarea lor pe cele cunoscute în istoria omenirii –, Doamna *Viorica Agarici* a făcut ceea ce alții nu ar fi îndrăznit.

Pe o placă de marmură albă aplicată pe zidul dinspre peron al Stației C.F.R. Roman este gravat următorul text:

„VIORICA AGARICI

1886-1979

Pe timpul războiului, la 3 iulie 1941, fiind președinta filialei de Cruce Roșie-Roman, și-a expus viața oprind «Trenul morții» cu evrei deportați spre lagărele de concentrare, astfel, salvând mii de vieți.

Societatea culturală «ROMAN MUȘAT»

Pentru o mai completă edificare, ne oprim în cele ce urmează asupra câtorva pasaje din cele publicate de medicul Epifanie Căzărescu⁴⁵ și col.(r) Ștefan-Vasile Stănescu din Roman.

Iată mai întâi cum ne explică motivul declanșării represaliilor împotriva populației evreiești din Iași, doctorul Cozărescu, pe atunci medic la Spitalul „Caritatea”:

„La 22 iunie 1941, când s-a decretat mobilizarea generală pentru începerea celui de al doilea război pentru reîntregire, unitatea noastră, cu întregul ei personal, a fost

Fig. 3. Viorica

⁴² Ibidem: vezi și Arh.Naț.Bacău, **fond.cit.**, d. 3/1945, f. 218.

⁴³ Cf. relatări d.nei Rodica Fedeleș-Daniel.

⁴⁴ Ar.Naț.Bacău, **Fond „Școala Drăgești”**, d. 49/1927, f. 23 (vezi Procesul verbal al Comitetului școlar al comunei Dămieniști).

⁴⁵ Medicul Epifanie Cozărescu din Roman, astăzi octogenar, și-a făcut stagiatura la Spitalul Dămieniști.

«mobilizată pe loc», având îndatorirea de a primi și trata răniții cei mai gravi, îndeosebi cei cu leziuni ale sistemului nervos central (...). Spitalul «Caritatea» a devenit astfel «Spitalul de Zonă Interioară (Z.I.) Nr. 286».

În acest fel se explică situația mea de a putea fi martorul grozăviilor care s-au petrecut aproape imediat după începerea războiului.

În vreme ce la spitalul nostru și nu numai, se lucra ca într-un stup de albine, în oraș începuseră a se comite acte de sabotare a ordinii publice și a efortului la dus războiul. Se pare că acestea au debut în cursul nopților întunecoase, fără lună, când pe deasupra orașului au început a se roti unul-două avioane de recunoaștere sovietice. Pe lângă misiunea lor de bază, ele mai aruncau ici-colo și câte o bombă a cărei explozie ținea populația în alertă. Se zice că lansau și parașutiști, care, găsindu-și adăpost prin podurile unor case și prin copaci, mitraliau de acolo unitățile de infanterie aflate în marș către front. Se mai zicea că locurile unde trebuiau să fie lansate parașutiștii erau indicate prin luminile unor becuri, ori lanterne, aprinse în coșurile caselor (...).

Cert este ceea ce am văzut eu, în timp ce avioanele sovietice survolau clădirea spitalului nostru, soldații inamici internați într-un salon aparte, aruncau pe geamuri chibrituri aprinse (...). Ca urmare, acești ostași sovietici au fost transferați numaidecât în Spitalul Militar de la Copou, unde lui se putea asigura o pază mai severă.

Desigur că zvonurile referitoare la parașutiști au mai avut și rolul de a motiva măsurile severe ce s-au luat împotriva unor posibili vinovați. Ca urmare, au fost organizate razii pentru prinderea lor și a complicilor lor. Patrulele ce au făcut razii în prima zi erau mixte: polițiști români și ostași germani din trupele SS. Până seara au fost aduși la Chestura de Poliție-Iași (...) în jur de 500 de indivizi. La triajul riguros făcut în acea noapte, dirijat de Chestorul Șef Chirilovici și de prefectul județului – colonelul Captaru, nu știu să se fi găsit vreun parașutist, dar au fost identificați cca. 100 de comuniști notorii, care au fost depuși în închisoarea militară de la Copou (...). Acești arestați au avut noroc, deoarece, fiind sub pază, nu au fost supuși represaliilor ce au urmat, salvându-li-se viața, căci Sturmbandführerul Ohlendorf, de la Comandamentul SS german al orașului, nefiind mulțumit de rezultatul raziiilor și, în mod special, de al anchetelor, a hotărât să o ia de la capăt, cu metode și mijloace proprii. Acționând cu patrule compuse numai din ostași din trupele SS (...) până în seara următoare, 26-VI-1941, au fost iarăși umplute beciul și curtea înalt îngrădită a Chesturii de Poliție cu persoane ce li se păruseră... suspecte. În cursul nopții s-a desfășurat altă «anchetă», însă de această dată cu mitralierele, de la care nu a mai scăpat nimeni (...). În zilele și nopțile care au urmat, făcându-li-se «ein kurzen Prozess» (răfuială scurtă), nu i-au mai adus la poliție ci i-au împușcat pe trotuar, în fața caselor de unde fuseseră scoși (...).

Dorind să mai debaraseze orașul și de alți – pentru ei – indezirabili (adică pentru ostașii din SS – n.n.), i-au imbarcat pe cei cca. 4000 de supraviețuitori evrei, adunați în fața gării din Iași, în două trenuri cu vagoane ca pentru vite, puternic oblonite (...) cu destinații diferite: primul spre lagărul de concentrare de la Călărași, iar al doilea către orașul Podul Iloaiei din județul Iași. Ca să fie siguri că nu ajung prea repede la destinație, i-au purtat înainte și înapoi, pe caniculă, timp de câteva zile, încât jumătate dintre ei s-au sufocat și au decedat⁴⁶.

Primul tren a ajuns în gara Roman la data de 3 iulie 1941. Vacanul și strigătele de ajutor ce se auzeau din vagoanele garate pe linia a patra, cu strășnicie păzite de gărzile SS, sun bine descrise (ca și ferma intervenție a Vioricăi Agarici) de către col.(r) Ștefan-Vasile

⁴⁶ Doamna și trenul morții, p. 28, relatarea dr. Epifanie Cozărescu.

Stănescu⁴⁷, după care încercăm să rezumăm în câteva fraze, întregul episod.

„În ziua sde pomină – 3 iulie, când președinta «Crucii Roșii» din Roman a sosit la gară însoțită de soția maiorului de artilerie Lăzărescu, de doamnele învățătoare Zoe Iacobeanu, Elena Tăune și Maria Curelescu, de tinerele Mura Hagiaturian, Rodica Lăzărescu și de încă două mame de la Mănăstirea Agapia (...) a fost informată de către schimbul vechi că în gară, pe linia a patra, era garat un tren din care se auzeau strigăte disperate de ajutor. În vagoane erau oameni care cereau aer, apă și deschiderea vagoanelor sigilate. Pe sub ușile acestora se scurgeau pe peron urină, fecale și mai ales sânge (...)”.

Față de cele văzute, Viorica Agarici cere căpitanului Ion Cocăneanu, șeful Comendurii pieții orașului Roman, aflat și el de față, sprijin pentru a interveni la autoritățile locale pentru a determina gărzile SS să deschidă vagoanele în vederea acordării de asistență celor nenorociți. Ajungându-se cu demersurile până la generalul de divizie Ștefan Ionescu și care și-a arătat și el neputința, întrucât urma să o întâmpine pe Regina Mamă Elena care urma să viziteze Spitalul Mare –, aflând de aceasta, „eroina noastră le-a cerut «fetelor» ei să se așeze pe linia ferată, ceva mai departe de locomotivă și să nu se miște de acolo până nu se va reîntoarce ea. Apoi, ca o furtună, mica și blândă doamnă Agarici s-a urcat în docar și în goana mare a cailor, în câteva minute a fost la intrarea principală a Spitalului Județean. Aici, tocmai i se prezentau Reginei doctorii Neculai Horga și Ioan Moga. Fără prea multe formalisme și prea mult protocol, Viorica Agarici și-a declinat funcția de președintă a «Crucii Roșii» și i-a descris ce s-a întâmplat în gara Roman. Revoltată la rândul Ei de cele auzite, buna Regină a urcat-o în propria ei mașină pe Viorica Agarici și pe un maior de cavalerie, aghiotantul ei, dispunând să meargă imediat la gară, să vadă care era situația și să vină repede să-i raporteze cele aflate. Ajuns la gară, aghiotantul a văzut urgent care este situația și în câteva minute s-a înapoiat la spital, confirmând tragismul situației.

Mama suveranului țării i-a cerut generalului Ștefan Ionescu – prefectul județului – să-i înlesnească o convorbire cu generalul Ion Antonescu, la Marele Stat Major al Armatei Române. Nu l-a găsit acolo și i s-a făcut legătura cu trenul «Patria» și i-a pretins generalului Antonescu să ia imediat contactul cu Comandamentul German și să ceară permisiunea Crucii Roșii Române să dea asistență celor claustrați în vagoane.

În acest timp, doamna Viorica Agarici, la gară, s-a dus spre locomotiva care pufăia gata de plocare. Un gefreiter SS i-a pus în piept țeava armei sale automate și i-a ordonat: Zurtik! Fără să se sperie, viteaza noastră eroină româșcană, dându-i la o parte cu umbrela țeava pistolului mitralieră, i-a replicat ostașului: «Wenn du mich schiesst, schiesst du deine Mutter!» (Dacă mă împuști, o împuști pe mama ta!)⁴⁸.

„După ce Comandatura Germană de la Iași a dispus prin telegraf deschiderea și igienizarea trenului, cei cărora le-a fost dat să participe la această operațiune au fost martorii unor scene de groază: într-un miros pestilential de neînchipuit, zăceau cadavre de bărbați, femei și copii, oameni cu haine rupte și murdare de dejecții biologice, fețe îngrozite la cei ce supraviețuiseră... Cu sprijinul populației și al Comunității Evreilor din Roman sechestrații au primit hrană, apă și haine curate, vagoanele au fost spălate și umplute cu paie, după care trenul și-a urmat ruta spre Călărași. Iar pe telegrama expediată de Serviciul de Siguranță a Statului din Roman, generalul Ion Antonescu a pus rezoluția: Se va proceda la fel în toate gările în care se va opri trenul”⁴⁹.

⁴⁷ Ibidem, relatarea col.(r) Ștefan-Vasile Stănescu, citându-l pe Marius Mircu.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Ibidem, p. 37.

O imagine dintre cele mai pozitive despre viața și activitatea Vioricăi Agarici ne-o prezintă și scriitorul Marius Mircu în cartea sa **Oameni de omenie în vremuri de neomenie**⁵⁰. Autorul îi face o prezentare biografică insistând mai ales pe componentele ce i-au definit caracterul ei umanitar și de dăruire sufletească.

Prezența sa activă și obștească s-a accentuat după moartea soțului, Ionică Agarici, în anul 1927. Mai întâi va face parte din Comitetul de sprijin al Orfelinatului din Roman, după care vreme de 23 de ani va fi președinta Comitetului de sprijin al Școlii Nr. 1 de Fete. În paralel, din anul 1928, timp de peste 15 ani va fi președinta neobosită a filialei de „Cruce Roșie”.

Episodul „Trenul morții” îi va atrage o neprețuită recunoștință din partea evreilor romășcani, care nu o vor uita atunci când va intra în dizgrația regimului comunist de după război, ajutând-o să nu moară de foame. În timp, faptele ei meritorii vor trece dincolo de granițele țării. În anul 1966, Cancelaria Rabinatului din București, cu aprobarea Președintelui Comunității Evreilor din Tel Aviv îi va acorda o pensie lunară de 400 lei care până la apusul vieții, în 1979, va ajunge la 1100 lei.

În anul 1983, ca o recunoaștere a meritelor sale, dar poate și pentru ceea ce avusese ea însăși, după război, de suferit, Yad Washem din Ierusalim o va trece între „dreptii popoarelor” pe a căror alee i-a sădit un pom pentru veșnica amintire. Murise de 4 ani, la respectabila vârstă de 93 de ani, fiind înmormântată în cimitirul Belu în cavoul unei nepoate⁵¹.

Aceasta a fost *Viorica Agarici*, mică de statură, dar cu o inimă mare și generoasă. A plecat între cei drepti cu conștiința datoriei împlinite. Contribuise cu bani la construirea de școli în mai multe sate, fapt pentru care în anul 1937 i s-a acordat medalia „Răsplata muncii pentru construcții școlare”, clasa I; ca președintă a filialei de Cruce Roșie a fost răsplătită în anii interbelici și cu alte atenții precum „Diploma pentru Meritul Sanitar” clasa I sau „Brevet Pentru Semnul de Distinție la contribuția adusă operelor Sosității Naționale de Cruce Roșie”⁵².

Respectată și cinstită nu numai de comunitatea evreiască din oraș, ci de către toți locuitorii urbei, se naște, totuși, întrebarea: cum a fost posibil ca unui suflet atât de generos să i se răspundă după al doilea război mondial cu atâtea privațiuni, în contrast cu binefacerile sale?! La momentul noului adevăr, când roata istoriei s-a întors în mod brutal, Viorica Agarici va apare în ochii comisarilor cominterniști trimiși de Stalin și sprijiniți constant de regimul de ocupație sovietic, tot ca o exponentă a moșierimii „exploatare”. În mod evident, între potențatii noului regim de după 6 martie 1945 un număr remarcabil (aflați în poziții cheie ale activității politice și economico-sociale) erau din rândul evreilor, situație în care s-au poastat până prin anul 1964 și chiar și până mai târziu.

Faptul în sine nu ar avea nici o relevanță, dacă nu s-ar observa că în timp ce populația israelită de jos o adora și o ajuta cum putea pe eoina de altădată, exponenții acestei etnii, îmbruiți în înalte funcții, nu numai că i-au ignorat meritele, dar au și subscris direct sau tacit la nedreptățile care aveau să se comită: confiscarea casei pe care Viorica Agarici o avea în strada Alexandru cel Bun nr. 3 (strada Episcopiei) și care era cumpărată de la cea pe care o îngrijise multă vreme, Corina Fundăcescu⁵³, și unde avea să devină

⁵⁰ Ibidem, p. 61-62.

⁵¹ Ibidem, p. 42-44.

⁵² Epifanie Cozărescu. *Născută pentru a da strălucire, demnitate și onoare noțiunii de „româncă”, în Doamna și trenul morții*, p. 22-23.

⁵³ Cf. relatării d-nei Rodica Fedeș-Daniel.

apoi chgirișă... în regim de domiciliu obligatoriu, fixat și pe buletinul de identitate cu inițialele D.O.⁵⁴

Cupa amărăciunii i se va „servi” acestei eroine nu s-a golit aici. Avea să mai vadă cum primii doi fii aveau să fie condamnați, după cum vom relata în cele ce urmează, la câte 14 ani de închisoare, pentru „vinovății” imagineare și dați în „grija” tortionarilor lui Serghei Nicolski..., alias Sergiu Nicolau, general de securitate (a se înțelege poliție politică...).

11. *Gheorghe (George) I. Agarici*

A fost cel mai mare din cei trei fii ai familiei Ion și Viorica Agarici. Partea sa de moșie ce îi revenea din întreg domeniul Agarici de la Călugăreni și Drăgești – domeniu pe care cei trei frați și-l administrau și exploatau împreună – era de 193,30 hectare teren arabil, 47,60 ha de pădure, adică 288,11 ha în total⁵⁵.

În anul 1945 i s-a expropriat întreaga suprafață (exceptând pădurea, care nu intrase sub incidența legii de reformă agrară) întrucât opțiunea sa a fost de a-și păstra cota de 50 ha pe moșia sa de la Ciușlea, județul Putna⁵⁶.

Din căsătoria sa au rezultat doi fii – Ion și Gheorghe – astăzi locuind în Calea Victoriei din București.

George Agarici, în calitate de avocat, a fost mulți ani în slujba marelui bancher Max Auschnit și făcuse parte și din conducerea Uzinelor Titan-Călan-Nădrag, al căror proprietar era respectivul bancher.

Pentru simplul motiv de a fi fost omul de legătură cu beneficiarii englezi ai acestui grup de uzine, în anul 1950 a fost arestat și dus la închisoarea Malmezoon din București. Au urmat alți 14 ani de detenție pe la închisorile de tristă faimă – Gherla. Aiud, Sighetul Marmăției ș.a. Cei doi copii, Ion – născut în 1943 și Gheorghe (Jorj) – născut în 1946, rămăneau numai în grija și creșterea mamei Ana-Maria, fostă Săvescu, originară din Piatra Neamț, fiind și nepoată a avocatului francez Blancfort⁵⁷.

12. *Constantin (Costăchel) I. Agarici*

Fiind al doilea fiu al familiei Ion și Viorica Agarici, a avut și el o viață foarte zbuciumată. Încă de mic nu a fost un răsfațat al mamei sale, ci dimpotrivă, pentru creșterea și educarea sa a fost angajată o guvernanta englezoaică ce s-a atașat destul de mult de el pentru a-l lua în Anglia, unde a și urmat cursurile primare. După moartea guvernantei, aceasta i-a lăsat prin testament casa ce o avea în Londra.

Liceul l-a urmat în țară, la Timișoara, după care a absolvit cursurile unei școli de aviație. În timpul celui de-al doilea război mondial a luptat, ca aviator, la Cotelul Donului și Stalingrad. În timpul unei lupte i-a fost smulsă o falcă și dantura, iar chirurgia reparatorie i-a fost efectuată de prof.dr. Dan Teodorescu⁵⁸, unul din întemeietorii chirurgiei stomatologice din România⁵⁹.

La reforma agrară din anul 1945 partea sa de moșie de la Călugăreni-Drăgești – unde ateriza adesea în anii anteriori cu un avion „Fisler” – era de 199 hectare teren arabil, 15 ha islaz și 43 ha de pădure⁶⁰. A fost expropriat de 149 ha teren arabil și de întreaga

⁵⁴ Col.(r) Ștefan-Vasile Stănescu. *Răsplată?... Doar în Ceruri*. în *Doamna și trenul morții*, p. 41-42; în conformitate și cu relatarea d.nei Rodica Fedeleș-Stănescu.

⁵⁵ Arh.Naț.Bacău. *Fond „Primăria comunei Dămieniști*. d. 3/1945, f. 218.

⁵⁶ *Ibidem*, d. 2/1945, f. 144-145, 161.

⁵⁷ *Doamna și trenul morții*, p. 41-42; cf. și relatării d.nei Rodica Fedeleș-Daniel.

⁵⁸ Cf. relatării d.nei Rodica Fedeleș-Daniel.

⁵⁹ Marin Nedelcu. *Istoria României în date (1940-1945)*, București. Editura Niculescu, 1995, p. 85.

⁶⁰ Arh.Naț.Bacău. *Fond.cit.*, d. 3/1945, f. 218.

suprafață de islaz⁶¹.

Fiind un bun cunoscător al limbii engleze, în anii 1945-1947 a lucrat ca Atașat Militar al Aerului pe lângă Misiunea Militară Britanică din București. A fost suficient motiv ca noul regim să-i întenteze un simulacru de judecată în care principalul capăt de acuzare – desigur, inventat – a fost acela de spionaj în slujba țărilor imperialiste... Ca și fratele său mai mare, între anii 1950 și 1964 a fost deținut în cele mai oribile temnițe unde „reeducarea” se realiza cu vâna de bou⁶². Nu a fost căsătorit și nu a avut copii.

13. Vasile I. Agarici

Era cel mai mic dintre cei trei frați, fiii lui Ion C. Agarici. Fiind magistrat, a îndeplinit mai mulți ani funcția de procuror pe lângă Parchetul Tribunalului Județean Roman. A practicat și avocatura într-o perioadă ulterioară.

ADMINISTRAȚIA MOȘILOR CĂLUGĂRENI-DRĂGEȘTI
FRAȚII AGARICI
Oficiul Dămieniști prin Gara Galbeni, Județul Roman

VASILE I. AGARICI
AVOCAT

90 Călugăreni, în 3 Martie 1941

19274
din 4 Martie 1941
fir. nr. 1012500

Domnule Director,

Primiți mi rog suma de lei 2000
(doamni) pentru funcționarea
Cantinei din școala primară, din
așez. nr. 1, pe care o conduceți MV.

Vi scriu ca totdeauna când
voi avea oportunități să vă fiu de un
real folos atât material cât și moral

Primiți deosebita mea considerație

Agarici

RECEPUTAT
1941
Județul Roman

Fig. 4.. Actul prin care Vasile I. Agarici face o donație de 2000 lei Cantinei Școlii din Călugăreni (3 martie 1941)

S-a remarcat mai ales prin faptul că, fiind cel mai apropiat cu domiciliul de moșie – fie la Roman, fie la conacul din Călugăreni – în sarcina sa a stat tot timpul buna administrare a domeniului lor, observându-se aceasta și prin aceea că era în mod frecvent prezent la toate deciziile mai importante ce le lua Primăria Dămieniști, ca reprezentat al

⁶¹ Ibidem, d. 2/1945, f. 178.

⁶² Doamna și trenul morții. p. 42: cf. și relatării d.nei Rodica Fedeleş-Daniel.

întregii proprietăți Agarici de la Călugăreni și Drăgești. Ca și înaintașii săi a fost preocupat de acțiunile caritabile. De exemplu, la 3 martie 1941 a donat cantinei școlare din satul Călugăreni, suma de 1000 lei⁶³.

Partea sa de proprietate de pe această moșie, sensibil egală cu a fraților săi, consta din 191 ha arabil, 27 ha de islaz și 43 ha de pădure⁶⁴. În 1945 a fost expropriat de 141 hectare teren arabil și de cele 27 ha de islaz⁶⁵.

În anii regimului stalinist, chiar dacă nu a fost și el internat ca frații săi, a cunoscut din plin viața mizeră și sărăcia, în calitate de consilier juridic la o fabrică din București.

Soții Vasile și Elena Agarici au dat viață unei fete, Smaranda-Ioana, aflată și azi cu domiciliul în Calea Victoriei din capitală, unde locuiește cu soțul ei, ing. Popovici (fiul generalului dr. Popovici care a avut moșie în satul Bogdănești din comuna Traian, de lângă Bacău) și cu fiica lor. Și Smaranda-Ioana Popovici a fost repusă în dreptul de proprietate în comuna Dămieniști la 20 martie 2002⁶⁶.

14. Horia C. Agarici

„A plecat la vânătoare Agarici/ Să vâneze bolșevici...”

Așa sunau versurile scrise de Al.O. Teodoreanu, puse imediat pe portativ de Gherase Dendrino, cântec ce a devenit fulgerător slagărul nelipsit de la toate petrecerile populare, dar și în înalta societate, din primii ani ai deceniului al cincilea din secolul XX. Și aceasta, datorită unei isprăvi comise de eroul aviator al cărui nume avea să devină în curând legendar...

Era unicul fiu al lui Constantin C. Agarici, rezultat din prima căsătorie a acestuia, cu Valeria Rusovici, același Agarici care, pasionat fiind de jocurile la bursă, își va pierde întreaga avere...

Horia C. Agarici s-a născut la 6 aprilie 1911 în orașul Laussane din țara cantoanelor, Elveția, unde părinții săi se aflau la o cură balneară pentru ameliorarea sănătății viitoarei mame care, după cum s-a și arătat mai sus, nu va mai trăi mulți ani după aceea, murind de tuberculoză la vârsta fragedă de numai 20 de ani⁶⁷.

A urmat primele cinci clase primare pe lângă Liceul Teoretic din Iași, iar studiile secundare la Liceul „Dr. Ioan Meșotă” din Brașov, pe care l-a absolvit în anul 1930. S-a înscris apoi la Școala de Ofițeri de Aviație de la Cotroceni, în anul 1931, pe care a absolvit-o cu gradul de sublocotenent, la 1 iulie 1933, după care a și fost încadrat în Flotila I Aviație. Dovedind reale aptitudini de zbor, va fi brevetat ca pilot de război la data de 16 aprilie 1934.

În Foaia sa calificativă pe anul 1937, comandantul Flotei I Vânătoare îi făcea o caracterizare semnificativă: „Ofițer foarte instruit, bine pregătit pentru gradul său, iubește zborul, are aptitudini și este bine antrenat...”

La data intrării României în război, locotenentul aviator Horia Agarici făcea parte din Escadrila 53 „Hurricane”. Deși venise cu avionul său la revizie și reparații la Atelierele Aviației de la Mamaia, prima pagină de eroism aviatic avea să se scrie la 23 iunie 1941, când de orașul Constanța se apropiau mai multe avioane de bombardament sovietice⁶⁸.

⁶³ Arh.Naț.Bacău. Fond „Școala Călugăreni”, d. 35/1935, f. 28-29 și d. 57/1940, f. 90.

⁶⁴ Idem, Fond „Primăria comunei Dămieniști”, d. 3/1945, f. 218.

⁶⁵ Ibidem, d. 2/1945, f. 178.

⁶⁶ Cf. documentul citat la nota 36, aflat la Primăria comunei Dămieniști.

⁶⁷ Col.(r) Gh. Pașescu, *Căpitan aviator Horia Agarici*, în revista *România Eroică*, ediție nouă, nr. 21-22, anul 2003, p. 39-40.

⁶⁸ Ibidem.

Dar iată cum descrie, destul de sugestiv, dr. Epifanie Cozărescu, isprava ce avea să o comită tânărul aviator Horia Agarici: „...făcea parte din escadrila Comandorului Ermil Georgescu și, la o alarmă care anunța că bombardierele sovietice se apropie de Constanța, în timp ce restul escadrilei decola de pe aerodromul militar de la Mamaia-Sat (pentru a nu fi surprinse la sol, nefiind echipate de luptă – n.n.), avionul lui, un Hurricane (englezesc) a întârziat să pomească. Atunci când a reușit să ia înălțime, escadrila lui era deja departe. În lumina puternică a cerului fără nori, căpitanul (locotenentul – n.n.) Horia Agarici a observat la timp patru avioane de vânătoare sovietice (avioane de bombardamente – n.n.). Fiind singur, adică fără «gardă» a hotărât, contrar obiceiului și înstrucțiunilor, să atace. S-a urcat în înaltul cerului și de acolo s-a năpustit ca un fulger și a doborât primul avion, după care a luat din nou înălțime mare și, rezezându-se asupra următorului avion, i-a retezat cu mitralierele de bord o aripă și l-a văzut cum cade în mare învărtindu-se. S-a înșurubat din nou în înaltul cerului și pe al treilea avion l-a transformat într-o torță care cobora din ceruri spre mare ca o stea căzătoare. Între timp, al patrulea avion sovietic văzând că nebului de român nu glumește, și-a zis că «fuga-i rușinoasă, dar e sănătoasă» și a fugit evitând lupta».⁶⁹

La 30 iunie 1941, în ziarul *Universul* aveau să apară următoarele cuvinte semnate de același Al.O. Teodoreanu care scrisese și versurile cântecului: „Cultul patriei și al onoarei l-au întâmpinat din leagăn pe locotenentul Agarici. Între ele a crescut și prin ele a biruit... Ridicându-se în văzduh asupra năvălitorului, Agarici auzea glasul poruncitor al tuturor Agaricilor, strigându-i Lovește, Agarici! Și Agarici a lovit...”⁷⁰.

Încă de atunci, între el și un alt as al aviației române, Băzu Cantacuzino, din Tescanii Bacăului (fiul Marucăi Cantacuzino-Enescu) se va întemeia o prietenie de nezduncinat. Din nefericire, tocmai atunci când eroul avea încă multe spus în zona fierbinte a luptelor aeriene, mai marii decidenți ai aviației militare îl vor considera a fi și mai util ca pilot de încercare la uzinele I.A.R. Brașov, unde se produceau acum, în serie, performantele avioane de luptă I.A.R. 80. Respectiva decizie s-a luat la 3 august 1941.

Faptele de arme și talentul său de pilot au fost din plin recunoscute și răsplătite cu Ordine precum: „Coroana României”, „Virtutea Aeronautică” și „Crucea de Fier” germană. După 23 august 1944 a cunoscut, ca și toată elita armatei române, cele mai degradante umilinte, cu excepția pușcării de care a scăpat la limita măsurilor brutale aplicate de noul regim prosovietic.

Fiin eliminat din armată, având de înfruntat și greutățile inerente ce le presupunea creșterea a șase copii pe care consoarta îi va aduce pe lume (în afară de cel ce murise de mic), Horia Agarici va trebui să se mulțumească cu unele dintre cele mai înjositoare activități în raport cu pregătirea sa: pentru început, ca slujbaş ocazional pe la noii potențai ai vremii, mai apoi ca muncitor la o cooperativă meșteșugărească, instalator de gaze naturale în localitatea Eforie Sud, dar și ca (o slabă consolare) translator de ocazie în portul Constanța, fiind cunosător al câtorva limbi străine.

La vreme de răgaz și de inspirație scria poezii și sonate de o autentică valoare literară, precum versurile ce le redăm mai jos⁷¹ și care se pot vedea și la Muzeul Aviației din București: „... Prin cântecul Eternității/ Ce mă răpește spre uitare/ Departe de pământul vieții/ Plutești în armonii de sfânt/ În Cerul infinit în care/ Trăi-voi... dus... fiind pământ”.

Reabilitarea sa morală s-a făcut abia în august 1965, ca urmare a noului curent

⁶⁹ Doamna și trenul morții, p. 20-21; cg. Și relatări d.nei Rodica Fedeles-Daniel.

⁷⁰ Col.(r) Gh. Pășescu, *art.cit.*

⁷¹ *Ibidem*.

declanșat de faimoasa Decarație a P.M.R. din luna aprilie 1964 – moment în care i se va acorda și gradul de căpitan-aviator în rezervă. A decedat în vara anului 1982, fiind îngropat în Cimitirul Eroilor din Constanța⁷².

În timpul războiului, atunci când prindea o clipă de răgaz, se mai urca la manșa unui avion ușor cu care ateriza pe șesul de la Călugăreni pentru a mai schimba, la timpul recoltării holdelor, câte o vorbă cu verii săi George sau Vasile Agarici li, de ce ne, dacă se întâmpla, chiar cu vărul Costăchel, și el aviator și luptător pe frontul de răzăr.

Destinele au făcut ca unii dintre urmașii săi, neputând îmbrățișa preferința tatălui de a privi lumea de sus, au ales, în circumstanțe lesne de înțeles, apa mării și oceanelor ca suport al existenței. Dintre fiii săi, doar Adelaida și fiul ei, Paul, locuiesc în București.; Armand, ca marinar, s-a stabilit cu soția și fiica sa, Rodica, în Australia; Ștefan, Ilie și Andrei ca absolvenți ai Academiei Navale din Constanța, sunt de mai mulți ani cetățeni canadieni; Horiara, trăiește în Belgia, unde s-a și căsătorit⁷³.

*

Străbunii lor au fost răzeși. După exemplul înaintașilor lor s-au străduit, atât cât au putut, să scrie prin fapte onorabile partea lor de istorie, pusă în slujba țării și a umanității. Prezența lor pe unde au trăit, a cinstit cum se cuvine numele de *Agarici*. Iar atunci când timpul s-a oprit în loc și i-a eliminat de pe scena istoriei, au întâmpinat soarta cu stoicism și demnitate⁷⁴.

La famille Agarici. Généalogies, actions, destins **Résumé**

Provenant d'une famille de paysans libres enrichis du but du XVIe siècle, par une manière modérée et des économies les descendants de la famille Agarici devienra, graduellement, grands propriétaires de terre et d'autres biens mobiliers et immobiliers, comme ils sont connus jusqu'à la moitié du XXe siècle, quand le pays a été occupé des troupes soviétiques. L'uns d'entre les représentants de cette famille, avec des études effectuées dans les grandes capitales de l'Europe – Paris, London, Berlin – ils sont affirmés aussi comme spécialistes aux divers domaines, par exemple: économique, militaire ou juridique. Mais la caractéristique de cette famille plus distincte a été l'action charitable, de bienfaisance, d'aider et l'émancipation de ceux nombreux et pauvres.

Tels aspects sont présentés dans cet ouvrage, comme: la donation d'une propriété foncière sur l'Academie Roumaine, par Ioan Costache Agarici en 1895, pour le but de la fondation et de l'entretien d'une école de l'agriculture; les bienfaisances d'Ion Agarici (le neveu d'I.C. Agarici) qui detient la propriété foncière de Călugăreni, Drăgești, mais aussi son activité de chercheur, parce qu'il a fini les études agronomiques de Berlin; l'action de Viorica Agarici de sauvager des Juifs qui étaient transportés par Sturmbanführer Ohlendorf avec "le train de la mort"; l'activité de Costăchel Agarici comme amateur, mais aussi comme attaché militaire à l'Ambassade de Grande Britannique à Bucharest; la grande popularité de Horia Agarici, un brillant aviateur, qui a abattu dans une bataille des beaucoup avions soviétiques dans la deuxième guerre mondiale.

Des beaucoup aspects présentés ont un caractère inédit, ayant à la base documents d'archive, mais aussi des témoignages d'uns représentants de cette grande famille représentative pour les valeurs morales de notre pays.

⁷² *Ibidem*; cf. și relații d.nei Rodica Fedeș-Daniel, vară primară cu Horia Agarici.

⁷³ Cf. relații d.nei Rodica Fedeș-Daniel.

⁷⁴ Adresăm și pe această cale, sincerele noastre mulțumiri distinsei doamne Rodica Fedeș-Daniel, care ne-a pus la dispoziție, cu multă generozitate, documente și informații privitoare la tema de față.

FAMILIA AGARICI ÎNTRE ANI $\approx 1830-2003$

Fig. 5. Arborele genealogic al familiei Agarici (1830-2003)

